

Fjärde roten, tomt 24

Kvarteret Bokhållaren

Sjunde roten 1637–57v

Tredje roten 1657h–70 V.

Östra Hamngatan 31 mellan Drottninggatan och Kyrkogatan (samband med 3.71)

Norra delen av 4.24

Hans Wolson

1637–38 (arvingarna omtalade 1641)

Jacob de Wit visade i överrätten den 1.8.1638 att Johan Wolson 17.1.1638 för 600 rdr hade till fullkomlig egendom till *Johan Saveland* hade överlåtit sitt hus så framt icke Hans Wolson eller någon hans arvinge inlöste det innan år och dag.

En *Riggert Wolson* omtalas 14.8.1639. 14–16.7.1640 krävdes Hans Wolson eller hans arvingar av *Johan Dursie* på frakt från Danzig. För var läst skulle man betala 6 rdr.

I överrätten krävde *David Binning* den 3.9.1640 och 26.8.1641 Alexander Jung, som skulle ha fått något arv efter sin hustrus bror Hans Wolson, som dött under sjöresa och som hade skuld till David Benning. Alexander Jung dömdes att lämna inventarium över vad han ärvt. Rådhusrätten fann den 13.3.1643, att Alexander Jung var skyldig att likvidera vad Hans Williamsson (Wolsson) var skyldig David Binning. *Hans Möller*, *Jacob Merser* och *Anders Seth* förordnades till gode män att avgöra, om David Binning med rätta var befogad att tilltala Alexander Jung såsom sal Wolsons arvinge eller om han var berättigad, att söka sin betalning ur sal Wolsons efterlämnade gods

Troligen hyrde Hans Wolsson ut till:

Albrecht von Velden

1637–38 (3 mtl)

Regina v Velden

1641

Ett brev med följande innehåll ligger bland Göteborgs årshandlingar: Västerås Anno 1630 den 1 mars: ”Är Konung Gustaf Adolphi Bref, att Magistraten änteligen skall förskaffa Albrecht sin Velden sin betalning för det skeppet, som han förstaden hade låtit uppslå och bygga efter det skulle brukas till konungens tjenst, hewar till dhet av staden uthlofvat war.” (EIIa:1a)

Han hade fler fordringar på staden: i en odaterad årshandling begärde förmyndareregeringen att Albrecht von Veldens änka enligt förhjälpas till betalning för de 45 spiror, som hennes man hade levererat till stadens byggningar.

1633 var Albrecht v Velden i färd med byggande. Då rekvirerade han tegel: 4 juli 2 000 st, 9 juli 1 000 st, 5 okt. 500 st, 30 nov 1 300 st – Måg *Gerrit Pedersson* i rote 1).

Det förefaller av längderna som om Alexander Jung övertog denna gård, som v. Velden bott i, kanske för att familjen Velden hyrt gården av Hans Wolson. Enligt *Thomas Jung* hade hans mor ärvt deras gård (fr. hennes bror Hans Wolson) (Se 4.24o.)

Lorens skolmästare eller Laurens Stoufers.

1641, 1646–48

Alexander (Sanner Sander) Jung

1643–57

Alexander (Sander Jung) omtalas först i sjätte roten 1639 och kallas där krämare. Under mellantiden 1640–42, innan han övertog svågern Hans Wolsons hus, bodde han i rote 5 hos *Jöran Rump*, som den 21.8.1644 i kämnärsrätten kräver honom på hushyra och betalning för husens reparation med anledning av den skada, som husen genom hans åverkan kan ha förorsakats.

Lars Bengtssons hustru krävde i december 1641 Alexander Jung på kostpengar för hans oäkta barn.

Den 22.1.1644 omtalas han som *Johan Casparssons* tjänare.

I juni 1652 avfordrades Alexander Jung kvittens på att hans far sal. *Hans Jungs* grav i Gustavi kyrka var betald men kunde inte uppvisa någon sådan. Han dömdes att av Hans Jungs arvingars hos honom nedsätta medel betala skulden hos *kyrkvärden Hans Krakow*. (Om Hans Jung: se 9.20. Se också kämnärsrätten 19.3.1647.)

Sander Jung var tillsammans med Claes Hennings hustru den 3.5.1644 stämd till kämnärsrätten av Hans Larsson skult. Claes Hennings hustru hade en morgon kommit in på Sander Jungs gård och där funnit två av sina gäss ligga ihjälslagna, varav hon var ”wreder blefwen och strax med bannande och otillbörliga skällsord öfwerfallit Sander Jung och hans hustru”. Hon erkände visserligen, att hon tilltalat Sander Jung och hans hustru ”hårdeligen” men hon hade inte använt några skällsord, vilket Sander Jung ville bevisa med vittnen, att hon gjort.

Genom sin samhandel med *David Amia* råkade Sander Jung i stora ekonomiska svårigheter. Han begärde den 18.6.1649 i rådhusrätten åtta dagars uppskov. Då ville han överlämna sin moträkning till David Amia och om han då fann sig skyldig något ville han omgående betala. Någon vecka därefter den 18.6.1649 utsågs till gode män mellan parterna *Anders Amundsson, Weddik Dellingshuusen*,

Johan Saweland, Märten Dreijer och Gustaf von Akern.

David Amia visade vid rådhusrätten den 6.9.1649 en honom den 23 juli s.å. given växel på 2.5000 gylden utfärdad av Alexander Jung, som hade återkommit med protest. På David Amias begäran inkallades *stadsbudet Anders Bånge*, som berättade, att han föregående måndag på befallning av *pres. Canutius* hade gått till Alexander Jung och instämt honom till nästa rättegångsdag och gett honom reseförbud till dess han svarat David Amia inför rätten. Alexander Jungs hustru hade bedyrat (”högeligen svarat”), att hon inte kunde göra något åt att hennes man var bortrest. Detta var osant, ty först dagen före rättegångssdagen – alltså den 5 sept. – hade Alexander Jung rest bort. Den 8.11.1649 ville Alexander Jung i stället för den växel på 1 000 rdr, som hade återkommit protesterad ge David Amia en anvisning på *Ulrich Stenkamp* att betala antingen i rdr specie eller 16 m kmt per rdr näst 48 rdr omkostnad efter växelbruk, varmed David Amia var

tillfreds. om betalning följde. David Amia måste dock på nyåret 1650 ånyo begära rättens hjälp att få betalt av Alexander Jung för sju räkningar.

Fullmäktig för Jung var *Christian Meijer*, när rådhusrätten den 17.1.1650 dömde angående ”en emellan David Amia och Alexander Jung uppå England hållen kompanihandel”. David Amia sade sig vilja bevisa, att Sander Jung inte hade lagt ut så mycket pengar i England, aom han hade upptagit i sin räkning. Rätten biföll Märten Dreijers begäran att få ersättning för att han under några månader haft besvär med att göra i ordning parternas räkningar, vilka erkändes vara goda medan Christian Meijers bevar punkt för punkt refuserades. David Amia tilldömdes av rätten av Alexander Jung summan 8 733 rdr plus rättegångskostnader. Den 21.1.1650 begärde Christian Meijer på sin principal Alexandere Jungs vägnar apellation mot den 17 januari fällda domen. David Amia svarade, att om apellation tilläts, skulle ändock enligt stadens privilegier exekutionen fortsätta. Båda sakerna inträffade: tillåten apellation och fortsatt exekution, som dock inte kunde fortsätta under Jungs fortsatta frånvaro. Den 4.4.1650 bestämde rätten, att allt, vad Alexander Jung hade i löst och fast i behåll i Göteborg skulle till dess apellationssaken var avgjord, ställas David Amia som hypotek och underpant.

Christian Meijer hade enligt vad som framgick vid rådhusrätten den 9.5.1650, meddelat, att hans principal Alexander Jung hade skrivit hem till Göteborg, att exekutionen mellan honom och David Amia måtte fortfaras och att David Amia efter doms lydelse skulle göra sig betalt av hans rörliga och orörliga gods, var han kunde påträffa det.

Rådhusrätten resolverade på Alexander Jungs hustrus begäran den 28.5.1650, att David Amia skulle få sin ersättning av Alexander Jungs redaste gods såsom skeppsparterna efter gode mäns värdering och pengarna för hus och tomt efter det de försålt till det högsta pris, som kunde erhållas. Vad angick järnet i Karlstad, så skulle David Amia låta föra hit det. Omkostnaderna för det skulle avdragas, sedan priset uträknats efter markegången.

David Amia skulle enligt, vad som meddelades den 1.7.1650 antaga 1/16 i skeppet Måke för 450 rdr och saltet och frakten som kunde löpa på denna 1/16 del som betalning av Alexander Jung. Vad 1/8 parten i *Johan Claessons* skepp vidkom, så förblev det vid de gode männens gjorda beslut. Vad beträffar järnet, så skulle David Amia erhålla det för $6\frac{1}{8}$ rdr skeppundet och därifrån avdraga den omkostnad, som gjorts på det. Vad gällde huset, så förblev det som tidigare sagt, att Alexander Jungs hustru skulle få försälja det så dyrt, som hon kunde, och Amia få pengarna därav pengar i betalning.

Skepparen Torsten Raphaelsson fordrade vid kämnärsrätten 18.5.1653 (8 juni s.å. genom sonen *Per*) Alexander Jung för frakt av 12 läster tjära från Stockholm. Den 8 juni talas det i rätten om *Herr Macliers tjänare Anders Olufsson* och *Alexander Jungs tjänare Johan Dügliess*.

I ränte- och byggningskollegiet vittnades det den 12.4.1665 om att Alexander Jungs 96 d smt skuld till staden inte kunde infordras ”weil derselben lang weg gereumt och gestorben ist, muss es nun also dabey verbleiben”.

Thomas Alexander Jung vände sig vid Göteborgs underrätt den 28.1.1666 med två obligationer mot *Bengt Börgesson*, som hävdade, att hans hustru för rundan tid sedan varit i Kungälv och klarerat alla räkningar med Tomas Jungs fader (Alexander Jung). Fadern hade då inte obligationerna ”wed handen” utan hade lovat att med första lägenhet översända dem.

Som vittne mot svaranden *David Amia* begärde käranden *Thomas Alexander Jung* den 22.1.1666 ”en bofast invånare och rådman i Kungälv stad” *David Maul*. David Amia skulle ha lagt under

sig mer än sin fordran 584 rdr av Alexander Jungs egendom, vilket enligt Amia skulle ha skett till Alexander Jungs barns bästa. Pengarna tillkom dem rättmätigen. Rätten lät sig föreläsa den försäkring, som *Jacob Herten* givit Dawid Maul Anno 1657 i Kungälv innebärande att allt, vad David Amia hade amammat av Alexander Jungs egendom över sin rättmätiga pretention 584 d smt skulle återställas till hans barn. David Amia nekade att gå med på en sådan återbetalning. Maul hade enligt honom vid danska örlogens början Anno 1657 tvungit *Jacob Herten* att ge sig en sådan försäkring i Kungälv.

I överrätten den 12.2.1666 begärde *justitiepresidenten Magnus Gripenclou* underrättelse om hur det hade gått till, när David Amia tillträdde Thomas Alexander Jungs faders hus. Ett par dagar därefter den 15 febr. begärdes svar på 1) om David Amia var förmyndare för Alexander Jungs barn? 2) Om Alexander Jung var i livet? Inte ens Thomas Jung visste svar på den senare frågan: ”det kunde väl så vara, att han fortfarande var i livet”. Om Thomas Jungs fader ännu var i livet, så kunde Thomas ej utan fullmakt tala i sin faders sak. Thomas svarade sig tala för sitt moderne i det huset, som hans sal moder ärvt och som David Amia hade tagit till sin betalning.

David Amia framhöll, att magistraten hade befallt *skulten Hans Larsson* att uppsäga Alexander Jungs hustru från bostaden och också vräka henne (”budit henne att gå der uth, eftersom hon av motwilligheet sielf icke förr wille der uthur wijka”).

Rätten sade, att både fadern och modern levde, då David Amia beviljades exekution i deras hus och att varken den ene eller den andre av deras barn hade ärvt vare sig löst eller fast i Göteborg efter dem. Thomas Jung hävdade, att ingen i rätten hade någon vetskap om faderns kompanihandel med David Amia och ansåg, att David Amia hade blivit betald, om inte Alexander Jung under örlogstiden mellan England och Holland uppbringats i Holland med sitt skepp och gods. Där måste han lägga ut omfattande rättegångskostnader för att få sitt igen, vilket tidigare hade bevisats med ”amiralitetssentenz” eller attest i Friesland. Thomas Jung hänvisade till rättsprotokoll den 17.1.1650, som uppgav faderns obligation till David Amia till 584 d smt, ej mer. Det övriga var falska pretentioner.

Den 26.2.1666 framhölls, att Alexander Jung personligen hade varit närvarande, när hans hus första gången värderades till David Amias betalning. Thomas Jung ansåg, att David Amia borde återge honom och hans syskon 1 600 rdr. – David Amia vann rättegången efter långa förhandlingar.

Lucas Adriansson

1656–57

Oluf Simonsson

1658–57 (här)

Oluf Simonsson började sin bana som köpgesäll eller möjligen

bokhållare hos Hans Jürgensson (4.32). När det sedan 1658 blev dags för honom att börja som egen köpman fick han låna kapital av sin forne arbetsgivare. De var f. ö. svågrar: Hans Jürgensson var gift med *Elsebe Westerman* och Oluf Simonsson med hennes halvsysster Catharina Braun-Johan. Han flyttade efter 1663 till 5.68o. Se fortsatt biografi där.

Till denna gård flyttade *Petter Koopman* d.ä (se bl.a.4.32, änkan 5.62 och 4.112ö) och Samuel Rütter 1666. Petter Koopman omtalas som bokhållare åt sin styvsvärmoder Elsebe Westerman

1666. Han hade 1.6.1662 gift sig med Hans Jöranssons och Maria Hagemesters dotter Maria (född 1647, begr. 14.11.1728)

Han avled i slutet av 1667 (begr. 18 dec.). *Änkan Maria Jörgens* gifte om sig 20.2.1672 med handl. Sifwert Volckwart (hans tredje gifte) född 1611, död 1673 (se 5.62 och 4.112ö).

Den 2 maj 1670 beviljades Paul och Jürgen Jürgenssöner efter vunnna dom i Göta hovrätt exekution på den förmögenhet, som deras svåger Peter Koopman lämnade efter sig ”så vida de sitt deponerade arv där utur böra hava”

Petter Coopmans änka Maria och Samuel Rütter ersattes av rådman Olaus Östring 1669.

Frans von Akern

1670

Frans von Akern låg i detta år i underhandlingar om försäljning av sin avbrända tomt. Troligen bodde han här i väntan på bättre bostad.

Volrath Tham

1669–96–1700

Volrath Tham kan inte spåras i Göteborgs äldsta mantalslängder och bör därför ha inflyttat efter 1655.

Volrath Tham bodde först i andra roten och 1669 här i kvarteret Bokhållaren i ett läge i längderna mellan Hans Hasemüller och Frans Kock Kanske var han hyresgäst hos någon av dessa.

Hans fullständiga namn var Volrath Sebastiansson Tham. Han var född i Landsberg i Sachsen den 14.8.1629 och avled i Göteborg den 23.10.1700. Han fick burskap som järnhandlare 1665, en verksamhet, som han drev med stor framgång. Han blev rådman 1687, kassaförvaltare och föreståndare för Tyska Kyrkan i 25 år. Den 17.10.1665 gifte han sig med Gertrud Helgers, som var född i Güllich år 1641 och som kom till Sverige som nio-åring. Hon avled 28.10.1715, 75 år gammal. Den 20.9.1670 lagbjöds första gången stadsbokhållare Jacob von Akerns ”tvenne tomter med där påstående hus intill Kyrkogatan och Östre Hamnen belägna, som hade sålts till Volrath Tham för 1 500 rdr. Denna tomtbeskrivning motsvarar ju inte denna tomt 4.24 n, varför någon bör ha nadrat de köpta tomterna. Inga handlingar har påträffats angående av vem eller vilka han slutgiltigt köpte sin förstra tomt här. 1696 ägde han två tomter – den södra var *grannen Olof Larssons* gamla tomt som han säkerligen hade övertagit av dennes kreditorer.

I början av 1680-talet blev Volrath Tham ägare av landeriet Stora Katrinelund och det förefaller som om det var han som anlade den stora trädgård, som sedan omgivit landeriet eftersom landeriet i stadens räkenskaper kallades ”Rådman Thams trädgård”. Volrath Tham var delägare i stadens repareriana och vantmakeri. I trädgården kunde man bleka såväl kläder som segelduksvävnader.

En strid mellan Volrath Tham och *handelsmännen Albrecht Hunter*

och *Olof Tollesson* kan vara värd att räddas undan glömskan. Den 7 mars detta år besvarade sig Volrath Tham över att de båda andra, som för någon tid sedan hade erhållit köpmanssvar av honom, inte ville betala honom efter Kungl. Maj:ts senast utgångna myntförordning utan efter förra valören. Volrath Tham accepterade inte annan betalning än gott silvevmynt eller kopparringar till ett värde av 18 mark på var riksdaler om Hunter dröjde med betalningen in på året 1666 medan Hunter ”regulerade sig efter den rätta riksdalerns värde 4 daler kopparmynt”, som det hade varit 1665 och flera år tillbaka. I samband med striden meddelade överrätten den

14.5.1666 sin fruktan att ”mången Kungl. Mynte-Placatet till sin fördel och sin jämpn Christens skada vilja uttyda”.

10.5.1669 omtalade *Johan von Saveland* och *Voltham Tham* i rätten huvuddragen i den cession, som handelsmännen och borgaren här i staden *Leonhard von Savelands* utländska arvingar *Gert von Saveland*, *Ruth Hellgers* med flera i *Güllicherland* hade gjort till *Gertrud Helgers* barn *Sebastian* och *Maria Tham* om allt vad de hade haft att pretendera på, när det gällde *Leonhard von Savelands* kvarlåtenskap här i riket. *Volrath Tham* och *Johan von Saveland* lovade att dela lika allt vad *Leonhard von Saveland* hade ägt, såväl löst som fast, varvid *Johan von Saveland* stödde sig på arvsrätt och *Volrath Tham* på *Leonhard von Savelands* testamente. – Rätten förmanade dem att ihågkomma de fattiga i hospitalet. – När *Sebastian Tham* gifte sig med *Johan von Savelands* dotter (vilket inte gick utan gnissel från hans blivande svåger *David Amias* sida) var det alltså två av *Leonhard Savelands* arvtagare som förenades. Se femte roten.

Efter *Gertrud Helgers* död sålde sonen *Sebastian* för 5 000 daler” i goda silverpenningar” sina från föräldrarna ärvda tomter ”mellan *Herr Niclas Matzens* hus i norr och *Jacob Rauwerts* änka i söder samt en baktomt på *Kyrkogatan* mellan avlidne *Söfring Nilssons* tomt i öster och snörmakare *Johan Ruths* änka i väster till

handlanden Erik Nissen

(Obs *Kjellin* nr 4.25 med baktomt tredje roten nr 72)

Erik Nissen betalade 1717 för kaffe, tobak och the. Hustrun *Maria Calmes* omtalad liksom brodern (*Hieronymus*) *Nissen*, en dräng *Anders Svensson*, pigorna *Ingeborg Olufsdotter* och *Anna Chrispendsdotter*.

1730: handelsman *Erik Nissen*, bokhållaren *Johan Lauterback* med 50 d smt lön.

Johan Lauterback omtalas 1733 som sjuklig och ersättes 1734 av kontorsbetjänten *Johan Hindrik Mattsson*. Dessutom har man drängen *Nils Larsson* och ett par pigor. *Erik Nissen* har här ingen bokhållare 1741. En husjungfru *Juliana Mellander* omtalas

1734 kallas *Erik Nissen* kommissarie. Kommissarietiteln kunde tydligen vid denna tid användas för flera olika tjänster. Kommissarie *Johan Hansson Busck* och jag tror också *Petter Samuel Bagge* var konvojkommissarier. Kommissarie *Johan Krokatt* blev enligt Ba:40 27/8 1735, 274–75 år 1718 förordnad till kommissarie vid dåvarande upphandlingsdeputationen och hade varit kommissionär för i synnerhet franske baronen *Herr Toguer* i dennes afhandling med svenska kronan om ett skogsfall i *Värmland*. Denne *Johan Krokatt* var f.ö. kusin till donatorn *William Chalmers* far *William Chalmers* d.ä., som han 1722 15/12 försökte få magistraten att skicka tillbaka till *Skottland* i egenskap av odåga (EIIb:3). Samma titel ”commissarius” bars även av *David Amia* nummer två. I SBL:s artikel om denne finns uppgiften, att denne blev ”korrespondentkommissarie i kommerskollegium den 25.2.1674 och förklaringen ”Hans fäderneärvda tjänst i kommerskollegiet, som endast innebar skyldighet att korrespondera med kollegiet angående för näringarna viktiga frågor, får väl främst uppfattas som ett officiellt erkännande åt hans och släktens förtjänster om dessa.” På universitetets historiska institutions 1700-tals Göteborgsseminarium gav fil dr *Thomas Magnusson*, expert på förhållandet mellan militärer och civila i Göteborg under 1700-talet, samma svar som *Bengt Sjögren* gav: äretitel i likhet med flera liknande (t.ex. kommerseråd). Jag har för en del år avskrifter av de, som finns i Riksgäldkontorets taxeringslängder på Riksarkivet kallades *Erik Nissen* 1732 handelsman men 1734 kommissarie. arkiv.

Handelsman herr Nicolaus Jacobsson

1745–1763

Bodman (FIG:137) skriver: ”Handelsmannen Nicolas Jacobson, sedermera assessor och kommerseråd och stor sockerfabrikant, började sin industriella bana med att 1741 grunda en estoff- fabrik för tillverkning av ”Sattin, Camelott och Callemuck”. Som nummer 3 nämner Olof Hamrén i sin skildring av Göteborgs textilindustri 1742 att

”handelsmannen Jacobson – d.v.s. Niclas Jacobson – har igenom en införskrifwen Engelsman anlagt tvenne stohlar på blommerade kalmíncker, betienar sig af utländskt garn, warandes det som nu bruktes grofft och till denna waran så otienligt, at mer skada än profit wid denna inrättning är att befara.”

Niclas Jacobsson torde också mycket ha snart nedlagt densamma. År 1746 var den säkert nedlagd, men även i redogörelsen för produktionen 1 juli 1742–1743 saknas den. Ett år torde sålunda hava varit dess livslängd.”

Det har t.v.inte gått att utröna, var Niclas Jacobsons fabrik låg. Vid denna tid var han, uppenbarligen som hyresman, bosatt i Niclas Sahlgrens från föräldrarna ärvda fastighet 4.19, kvarteret Värnamo, d.v.s. nordöstra hörnet av Drottninggatan och Östra hamnen, där nu NK ligger.

Han hade 1753 många anställda:*bokhållaren Carl Magnus Ulfgren, kontorsbetjänten Johan Mikael Dahl, husjungfrun Lisa Staf*, en ej namngiven hushållerska, tre drängar John Anders och Anders Svensson samt pigorna Ingrid, Greta och Brita.

I handelsmannen Niclas Jacobssons gård bodde 1759 välborne *direktören Jacob von Utfall, lakejen Jacob, kusken Anders* och pigorna Pigorna Maria Anna och Ingrid.

Den 13.6.1763 lät

handelsmannen Volrath von Öltken

köpte den 29.3.1759 för 19 000 d smt denna gård 4.24 samt dess baktomt 3.72 i närvaro av *överinspektör Anders Leffler* samt *rådmannen och sekreteraren Herr Sven Wenngren* av Assessoren Herr Nicolaus von Jacobsson och dess *fru Catharina Maria Ekerman*. Han lät den 13.6.1763 första gången uppbjuda sitt vid Östra Hamnen mellan handelsmannen herr Christian Arfvidssons hus å norra sidan och herr Christian Ullmans hus å andra sidan belägne hus och gård bestående av tvenne tomter samt tvenne på Kyrkogatan emellan Rådmannen Herr Daniel Petterssons hus å östra och svärdfejaren Hindrik Drachmans gård å sin västra sida belägne tomter med åbyggnad och innanrede Handelsman Volrath von Öltken var döpt 28.2.1718 och var son till *Gerhard von Öltken* och *Gertrud Tham*. Han fick burskap i Göteborg 7.8.1752 som vinhandlare, var riksdagsman 1769 och avled 5.2.1782. Bouppteckningen efter honom mars 1782 upptager tillgångarna till 28 813 rdr specie och skulderna till 63 981, därav barnens moderne 55 879. Bland tillgångarna märkes: hus och gård vid Östra Hamnen med fyra välvda källare samt bakgård till Kyrkogatan 5 125 rdr specie. Bl.a. hade han av *Peter Bagge* köpt det s.k. Gamla Slottet (Gamla Elfsborg) med dess krog, 1 500 rdr. I bouppteckningen upptages sju tavlor av Rubens målade på trä och med fanerade ebentholtzramar. Volrath von Öltkens *hustru Johanna Bartels*, född 1724, död 24.4.1761, begr. 28.4, dotter till en holländsk sjökaptän och en norska från Bergen. Hon hade tidigare varit gift i Amsterdam med en läkare. Bouppteckning efter henne företogs den 9.5.1766 och visar en behållning av 117 679 d smt, därav hus och gård vid Östra Hamnen mellan Drottning- och Kyrkogatorna, 4 avbrända ödetomter i hörnet av Köpmans- och Torggatorna, värda 6 000 d smt (Berg I:3, 527).

Handelsmännen Johan Petter och Niclas Holterman

lät första gången den 10.2.1783 för 7 725 rdr specie köpeskilling uppbjuda ett i stadens södra del och andra kvarter vid Östra hamnen emellan herr kommerserådet och riddaren Christian Arfvidssons hörnhus å norra och handelsman Johan Gustaf Ullmans å södra sidan beläget hus och gård och allt nagelfast, innanrede samt tillhörande bakgård vid Drottninggatan emellan herr Kommerserådet Petterssons å östra och avlidne svärdfejaren Drachmans arvingar å västra sidan, vilket hus och gård tillhört i livstiden grosshandlaren Volrath von Öltken och på sterbhuskuratorernas begäran försålt på offentlig auktion den 20.1.1783 (30-penning 257 rdr 24 skill specie).

Handelsmännen Holterman tycks inte ha erhållit fastebrev på gården. Antagligen bördades den av *handelsman Johan Minten*

och denne med sin hustru *Fru Sara von Öltken* som den 25.9.1784 utfärdade bytes- och skiftesavhandling på gården och därigenom bortskiftade den till

grosshandlaren Samuel Schutz

emot den sistnämndes vid Drottninggatan emellan avlidne Volrath Thams arvingars hus å östra och kontrollören Thure Gabriel Walkes å västra sidan belägna hus och gård, som herr Minten med sin fru i stället tillträtt och tillika uppburit av herr Schutz en mellanavgiftssumma om 6 666 rdr 32 skill specie. 30-penningen av mellanavgiften var 223 rdr 10 sk. 8 r specie

Efter bytet lät grosshandlaren Samuel Schutz lät sedan den 4.10.1784 uppbjuda ett i stadens andra kvarter emellan handelsman Jacob Gustaf Ullmans gård å södra och skeppskaptenen vid Ostindiska Kompaniet Burtz å norra sidan beläget hus och gård med tillhörande bakgård till Drottninggatan emellan herr kommerserådet och borgmästaren Daniel Pettersson å östra sidan och skraddaren Hans Södergrens å västra sidan belägna hus och gårdar med allt nagelfast innanrede och tapeter i det stånd som husen och gårdarna vid bytestillfället ”för ögonen ”stod. Samuel Schutz var född 21.9.1736 och avled 23.4.1805. Han var son till *Jacob Schutz* och *Christina Beata Olbers*. Han erhöll 28.9.1759 burskap som handlande. Enligt bouppteckningen 16.7.1805 efterlämnade han en förmögenhet av 37 000 rdr banco: ödetomterna efter avbrända husen 4. 24 och 3.72 med välvda källare, 2.666 32 rdr samt den med bodar bebyggda tomten? i nionde roten, 200 rdr.

Gift 8.1.1764 med *Birgitta Sofia Liedberg* f. 17., död 23.5.1803, dotter till *handlaren Erik Liedberg*, född 1711, död 1767 och

Anna Margareta Sandberg. (Berg I:3, 255).

Södra delen av 4.24

Anders Petersson

1637

Gbg RR 1636–08–16 ”Andreas Petersson ist heut dato vor Gericht erschienen und eine Obligation. te tato (de dato?) 9 May 1624 so der sal Jacob von Dijck an seinen des Comparten hausfrawen Vatter Hans Persson Rentmeister Wester Gothland ausgegeben, lautende auff 800 dlr im Gericht producirt. Begehrendes dass sein SchwiegerVatter der Naheste zu deb geldern, so noch bey dem H. Burggrafen Daniel Lange stehen sein muege. Welches sein begehren herren Praesidenten und Rath zu verzeichnen befohlen.”

Om man tolkar detta rätt skulle Anders Petersson alltså vara svärson till *Västergötlands räntmästare Hans Persson* som hade krav på *avlidne burggreven Jacob von Dijk* inestående hos *burggreven Daniel Lange* (som hade köpt dennes hus)

Köpmannen Olof Bånge

1638–46

Det omtalas den 12.2.1647, att Olof Bonge (Bånge) i två år tillsammans med en böckare hade bott i sal Anders Peterssons gård, som hon hade hyrt av *herr Nils Börgesson*. Olof Bånge hade liksom Sven Bengtsson fått riva sin gård för fortifikationsverkens skull.

Den 14.12.1646 betalades 12 daler i huseköpspenning för Anders Perssons gård, såld till

Peder Nielsson

1648–58

Anders Bålerdt 1658

Jöns Crona

1661–62

Peder Svensson

1661–62

Olof Ingemarsson

1658–67, änkan 1668

Det är möjligt, att denne Olof Ingemarsson började sitt yrkesliv som accismätare Carl Wolterssons tjänare (se 3.58).

Olof Ingemarsson blev handelsman och kompanjon till rådman Jöran Henrikssons svärson ”unge Sven Bengtsson”. Tillsammans införde de Mariestadsbeck till tjäruhovet. Det hände en gång, att Sven Bengtsson uttog 4 läster mer tjära än han infört, en skada, som det processades länge om efter de båda handelsmännens död. I sammanhang därmed underskrev Olof Ingemarssons änka en attest, varigenom man får veta, att hon hette *Dordi Olofsdotter*. Det hela löstes genom, att *tjäruhovsmästaren Bengt Nilsson* påtagit sig att ersätta tjäran, eftersom den hade utlevererats genom hans försummelse.

Olof Ingemarsson levde i varje fall den 22.8.1667, då *David Amia* begärde värdering av Olof Ingemarssons och *Torkel Esbjörnssons* på stadsvågen stående och genom *syndicum Laurentiou Lundenius* arresterade järn. Olof och Torkel hade skuld till *handelsmannen Hans Schultz* i vilkens kvarlåtenskap David Amia ägde preferens. Vid Karlstads rådhusrätt uppträdde den 13.3.1669 *sal Olof Ingemarssons tjänare Olof Larsson* och fordrade sju skeppund stångjärn, som fordom *vägaren Erik Olofsson Spaak* hade emottagit och uppsatt på vågen. Olof Larsson fick rådet, att söka *Hans Steinkampff*, som hade handlat med vägaren Erik Olofsson Spaak.

Olof Larsson Köpman (jfr 3.69)

1669–81

Någon gång under 1668 bör Dordi Olofsdotter ha gift sig med Olof Larsson. I oktober 1670 be-tecknas Olof Ingemarsson som Olof Larssons antecessor i äktenskapet. Samma år i september

åberopade sig *Olaus Felterus* på handelsmännen Franz Kock och Torkel Esbjörnsson, att dessa skulle ha varit närvarande i Olof Ingemarssons sterbhus, då dennes kreditorer bl.a. *Jacob Herten* skulle ha tagit till sig Olof Ingemarssons utestående skulder till betalning. Men det intygades, att kreditorerna blott hade genomsett inventarium på sterbhusets skulder och "gegenskulder".

Den 26.5.1682 sökte *handelsmannen i Hamburg Johan Behrman* exekution hos Olof Larsson men det sades i rätten, att hänsyn borde tagas till det arv, som hans styvsöner *Ingemar* och *Johan Olofsson* hade i sin moders och styvfaders gård. Den 11.9.1682 lagbjöds för tredje gången handelsmannen Olof Larssons hus och gård, varur handelsmannen i Hamburg Johan Behrman "efter utvunnen dom sin betalning söker."

Det tycks således som om Olof Larsson hade fått lämna sin gård men tyvärr saknas mantals- och tomtöreslängder för åren efter 1682, som kan upplysa om, vilka som övertog den och när de gjorde det. Men av en tjänstehjonslängd 1688 förvarad på riksarkivet framgår dels att, dels att han hade grannar i följande ordning:

Skeppare Johan Rauwert (4.23) (hade piga)

Olof Larsson (hade drängen *Bengt Ekeroth*) (4.24)

Rådman *Volrath Tham* (4.24) med 2 drängar

Ratke Seths änka och Hans Calmes (4.25) 2 pigor

Anders Bratt 2 pigor 4.26?

Johan Ruth snörmakare (4.27) med piga

Lars Hansson Lander (4.27 el 4.28)

Peter von Egmont (4.28) 1 piga

Av denna lista framgår det, dels att Olof Larsson 1688 fortfarande ägde sin gård dels att rådman *Volrath Tham* hade flyttat in som hans närmaste granne i norr.

Senare uppbud av 4.24:

Handlaren Gustaf Bergendahl 1.12.1806

Änkan Sofia Virginia Bergendahl Brink? 23.10.1848

Handlaren Julius Lindström 19.4.1858

12.6.1871

Grosshandlaren Otto Lindström 17.7.1871